

TER BESLISSING

Aan
de minister

15/6

Generale Thesaurie
Directie Deelnemingen

Persoonsgegevens

nota

FMO: aandeelhoudersevaluatie

Datum
28 mei 2025

Notanummer
2025-0000144980

Bijlagen
1. Aandeelhoudersevaluatie
FMO

Aanleiding

In 2024-2025 heeft de periodieke evaluatie van het aandeelhouderschap in de Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden N.V. ("FMO") plaatsgevonden. Het beleidsverantwoordelijke ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) is hiervoor geconsulteerd. In deze nota vragen wij uw goedkeuring voor het verzenden van de evaluatie (bijlage 1) naar de Tweede Kamer.

Beslispunten

- 8*
1. Bent u akkoord met het verzenden van de evaluatie als bijlage bij de Kamerbrief voor het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen 2024? Over de inhoud van deze Kamerbrief wordt u separaat geïnformeerd.
  2. Bent u akkoord met het openbaar maken van de voorliggende nota, conform beleidslijn Actieve openbaarmaking nota's?

Kernpunten

- Conform de Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2022 (Nota Deelnemingenbeleid) evalueert de staat het aandeelhouderschap in een staatsdeelneming eens in de zeven jaar, of eerder als daar aanleiding toe is.
- Er is op basis van de evaluatie geen aanleiding om het aandeelhouderschap van de staat in FMO te wijzigen: het huidige staatsaandeel van 51% is voldoende om het publieke belang te borgen.
- De publieke belangen zijn het bevorderen van duurzame economische ontwikkeling en zelfredzaamheid in lage en middeninkomenslanden. Daarmee wordt bijgedragen aan het nakomen van internationale afspraken, het creëren van nieuwe marktkansen en het versterken van het investeringsklimaat door het scheppen van randvoorwaarden. Bovendien draagt het bij aan de versterking van de internationale reputatie en strategische partnerschappen van Nederland met lage en middeninkomenslanden gebaseerd op wederzijds belang.
- BZ is voor deze evaluatie uitgebreid geconsulteerd en heeft het publiek belang gedefinieerd, conform de Nota Deelnemingenbeleid. FMO heeft feedback geleverd op de toegevoegde waarde van het staatsaandeelhouderschap en het publiek belang. Daarnaast heeft FMO een feitelijke check verricht op de gehele evaluatie. Verder is de evaluatie op volledigheid en juistheid getoetst door BZ en de directies FEZ en DJZ van FIN.

12/6

- Twee onafhankelijke externe adviseurs hebben deelgenomen aan de begeleidingscommissie om een onafhankelijk perspectief van buiten de ministeries mee te nemen.

Toelichting

Periodieke evaluatie FMO

- In lijn met de Nota Deelnemingenbeleid vindt er periodiek een aandeelhoudersevaluatie plaats bij alle deelnemingen. Daarbij staat de vraag centraal of het staatsaandeelhouderschap nog steeds gerechtvaardigd is. De vorige evaluatie van het aandeelhouderschap in FMO vond plaats in 2018. De evaluatieperiode loopt daarom van 2018 t/m 2024.
- De uitkomsten van de evaluatie geven richting aan de toekomst van het aandeelhouderschap in FMO. In principe zijn er twee opties: het behoud van de staatsdeelneming of het (op termijn) afstoten ervan. Bij behoud wordt ook bezien of er aanleiding is om de vorm of de omvang van het aandelenbelang te wijzigen.

Huidige belang van staat in FMO is voldoende

- Uit de evaluatie blijkt dat het nodig is om het staatsaandeelhouderschap in FMO te handhaven voor het borgen van de hierboven benoemde publieke belangen.
- De publieke belangen kunnen onvoldoende via wet- en regelgeving worden geborgd, omdat het juridisch en economisch moeilijk verdedigbaar is om bedrijven te verplichten te investeren in lage en middeninkomenslanden. Een dergelijke verplichting zou een vergaande inbreuk vormen op de vrije markt en het investeringsbeleid van bedrijven. Strategische partnerschappen en internationale reputatie steunen bovendien op vrijwilligheid, gedeelde belangen en vertrouwen. Dit zijn niet-contracteerbare publieke belangen, en daarvoor is meer nodig dan in wet- of regelgeving is te borgen.
- Bovendien zijn publieke belangen omtrent strategische partnerschappen en internationale reputatie van Nederland gebaseerd op vrijwilligheid, gedeelde belangen en wederzijds vertrouwen, wat moeilijk juridisch kan worden afgedwongen.
- Het aandeelhouderschap heeft de gewenste meerwaarde. Dat zit in diverse formele en informele bevoegdheden, waaronder benoemingen, beïnvloeding van de financiële positie en MVO.
- Er bestaat op basis van de bevindingen uit de evaluatie geen aanleiding om de omvang van het aandeelhouderschap te wijzigen. Het huidige staatsaandeel van 51% is voldoende om het publieke belang te borgen.

Verdere proces

- Indien u instemt met het verzenden, wordt de evaluatie met de Tweede Kamer gedeeld. De evaluatie wordt dan vóór het zomerreces gelijktijdig met het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen 2024 aan de Kamer aangeboden.

Communicatie

Geen aanvullende communicatie voorzien.

Politiek/bestuurlijke context

Niet van toepassing.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

TER BESLISSING

Aan de minister 24/6

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane

Generale Thesaurie
Directie Deelnemingen

Persoonsgegevens

nota

Jaarverslag Beheer staatsdeelnemingen 2024

Dank voor het werk

Aanleiding

Het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen 2024 is gereed. U heeft hier eerder een nota over ontvangen (bijlage 11). In overleg met de directie Communicatie is het voorwoord aangepast. Met deze nota vragen wij uw akkoord voor verzending naar de Tweede en Eerste Kamer en publicatie. Tevens vragen wij uw akkoord voor verzending van een aantal andere stukken. Hiervan zijn de evaluatie van FMO en de evaluatie van het verkooptraject van a.s.r. in parallelle nota's ter akkoord aan u voorgelegd (DLN 144980 en DLN 108479). De (concept-)evaluaties zijn als bijlage bij deze nota toegevoegd.

Datum

11 juni 2025

Notanummer

2025-0000175586

Bijlagen

1. Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen 2024
2. Aanbiedingsbrief Tweede Kamer
3. Aanbiedingsbrief Eerste Kamer
4. Jaarverslag Invest-NL
5. Jaarverslag Invest International
6. Evaluatie FMO
7. Concept evaluatie verkooptraject a.s.r.
8. Nota accenten MVO
9. Handboek MVO
10. Voorwoord
11. eerdere nota

Beslispunten

Minister

- Bent u akkoord met het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen 2024 (bijlage 1)? Zo ja, dan vragen wij u de aanbiedingsbrieven aan de Tweede Kamer en Eerste Kamer te ondertekenen (bijlagen 2 en 3).
  - In overleg met de directie communicatie zijn enkele wijzigingen in het voorwoord aangebracht. Deze wijzigingen zijn verwerkt in het voorwoord in bijlage 10.
- Bent u akkoord met verzending van het jaarverslag van Invest-NL, het jaarverslag van Invest International, de evaluatie van het aandeelhouderschap in FMO en de evaluatie van het verkooptraject a.s.r. (bijlagen 4 t/m 7)?
- Bent u akkoord met een nieuwe verantwoordingscyclus bestaande uit twee brieven per jaar? In het voorjaar wordt teruggekeken op de invulling van de diverse aandeelhoudersbevoegdheden, in het najaar wordt vooruitgekeken naar het beheer van staatsdeelnemingen in het komende jaar.
- Bent u akkoord met het openbaar maken van de eerdere nota over MVO (bijlage 8), bijlage 11, de nota's over FMO en a.s.r. die parallel voorliggen en de nu voorliggende nota, conform de beleidslijn openbaarmaking nota's?

Staatssecretaris

- Bent u akkoord met de passages over Nederlandse Loterij en Holland Casino in het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen 2024 (bijlage 1)? In onderstaande tabel zijn de relevante passages uitgelicht.
- Bent u akkoord met het openbaar maken van de nu voorliggende nota, conform de beleidslijn Actieve openbaarmaking nota's?

Hoofdstuk	Onderwerp	Relevante pagina's
	Voorwoord	3
2	Belangrijke gebeurtenissen	8
3	Invulling aandeelhouderschap	12, 13, 15, 17, 20-26, 28
4	Factsheet Holland Casino	51-54
4	Factsheet Nederlandse Loterij	65-68

Toelichting

Inhoud Kamerbrief

- Conform uw toezegging in het CD Staatsdeelnemingen van 22 mei 2024 is in de brief een verwijzing opgenomen naar de Nota Deelnemingenbeleid 2022 en het handboek Financiële Positie waarin het dividendbeleid voor de deelnemingen wordt toegelicht.
- Met de motie Teunissen is de regering verzocht om niet te besluiten om de dividenduitkering van Schiphol te verlagen van 60% naar 30%, maar dit geld te investeren in basisvoorzieningen. U geeft in de Kamerbrief aan dat u geen ruimte ziet om op basis van hoger dan geraamde dividendinkomsten uit Schiphol extra intensiveringen in de rijksbegroting te doen. Hiermee voert u deze motie dus niet uit. In de regel meldt u het niet-uitvoeren van een motie in de ministerraad.
- Om de taakstelling op apparaatskosten te realiseren wordt, met uw akkoord, vanaf volgend jaar geen Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen meer uitgebracht. De verantwoording over de invulling van het aandeelhouderschap in de staatsdeelnemingen geschiedt vanaf volgend jaar via twee brieven:
  - Een brief aan het einde van het voorjaar waarin wordt teruggekeken op de invulling van de diverse aandeelhoudersbevoegdheden in het vorige jaar.
  - Een brief aan het einde van het najaar waarin vooruit wordt gekeken naar de ontwikkelingen in het beheer van de staatsdeelnemingen in het volgende jaar.
- Dit is in lijn met de verplichtingen omtrent de informatieverstrekking over de belangen in privaatrechtelijke rechtspersonen van de staat uit artikel 4.8 lid 1.a. van de Comptabiliteitswet.
- De jaarverslagen van Invest-NL en Invest International moeten als bijlage bij de Kamerbrief aan de Tweede Kamer en Eerste Kamer verzonden worden. Deze verplichting vloeit voort uit artikel 8.2 van de Machtigingswet oprichting Invest-NL en artikel 8.2 van de Machtigingswet oprichting Invest International.
- De evaluatie van het aandeelhouderschap in FMO wordt toegevoegd als bijlage bij de Kamerbrief. Uit de evaluatie blijkt dat het nodig blijft om het aandeelhouderschap in FMO te handhaven voor het borgen van de publieke belangen die FMO vertegenwoordigt. Het aandeelhouderschap heeft ook over de periode 2018-2024 de gewenste toegevoegde waarde gehad.
- De evaluatie van het verkooptraject van a.s.r. wordt ook toegevoegd als bijlage bij de Kamerbrief. Uit deze evaluatie blijkt dat a.s.r. stevast een positief financieel resultaat heeft gepresenteerd, voor en na de privatisering. Daarnaast zijn de maatschappelijke prestaties van a.s.r. na de privatisering tenminste vergelijkbaar met andere ondernemingen in de sector. De conclusies worden in deze Kamerbrief opgenomen.
- De brieven voor de Tweede Kamer en Eerste Kamer zijn identiek.

Inhoud jaarverslag

- Het jaarverslag beschrijft de belangrijkste gebeurtenissen voor de staatsdeelnemingen in 2024 en de wijze waarop de aandeelhoudersrol is ingevuld. Hieronder volgen enkele belangrijke onderdelen uit het jaarverslag:
  - In het voorwoord geeft u een algemene beschouwing hoe de staatsdeelnemingen hebben gepresteerd in 2024.
  - In hoofdstuk 1 wordt kort stilgestaan bij de verschillende soorten deelnemingen.
  - In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste ontwikkelingen bij staatsdeelnemingen uitgelicht, namelijk:
    - Aandelen Dodewaard overgenomen door de staat en overgedragen aan COVRA;
    - Verhoging van kansspelbelasting leidt tot reorganisaties bij Holland Casino;
    - Extra kernkapitaal voor Invest-NL en Invest International zorgt voor versteviging van het bedrijfsleven;
    - Kabinet stelt een lening van € 25 miljard ter beschikking aan staatsdeelneming TenneT.
  - In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op hoe de staat het aandeelhouderschap in de staatsdeelnemingen invult. Het hoofdstuk gaat daarbij in op de volgende onderwerpen:
    - Publiek aandeelhouderschap en de evaluatie van het aandeelhouderschap in FMO;
    - Zeggenschap en corporate governance;
    - Strategie;
    - Investerings met daarbij de goedgekeurde investeringen in 2024;
    - Benoemingen;
    - Beloningsbeleid;
    - Maatschappelijk verantwoord ondernemen;
    - Financiële positie en resultaten van de staatsdeelnemingen in 2024.
  - Hoofdstuk 4 bestaat uit factsheets per staats- en beleidsdeelneming met informatie over het aandeelhouderschap, publiek belang, goed ondernemingsbestuur, maatschappelijk verantwoord ondernemen en het behoud van het maatschappelijk vermogen.
  - De factsheets van de beleidsdeelnemingen stuurt u mede namens de relevante bewindspersonen, zijnde de minister van Economische Zaken, de minister van Klimaat en Groene Groei, de minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Herzien handboek maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)

- Met de nota 'Accenten MVO-beleid staatsdeelnemingen vanaf 2025' (531437DLN, bijlage 8) heeft u ingestemd met nieuwe accenten voor het MVO-beleid voor de staatsdeelnemingen. Deze nieuwe accenten zijn:
  - het publieke belang van de deelnemingen is leidend voor MVO;
  - minder nadruk op de koplopersrol van deelnemingen;
  - verantwoordelijkheid voor de invulling van MVO-doelstellingen nadrukkelijker bij het bestuur van de deelnemingen leggen.
- Op basis van deze accenten en nieuwe Europese regelgeving is het handboek MVO aangepast (bijlage 9). Dit aangepaste handboek wordt geüpload op het

Dashboard Staatsdeelnemingen, maar niet meegestuurd met de Kamerbrief.
Dit is gebruikelijk.

Communicatie

- Het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen 2024 wordt geplaatst op rijksoverheid.nl. Daarnaast maken we een bericht voor op het LinkedIn kanaal van het ministerie van Financiën. Daarin wordt het publieke belang van de deelnemingen benadrukt.
- Het voorwoord is door dCOMM met u besproken en op basis hiervan aangepast. Het voorwoord is terughoudender van toon i.v.m. de demissionaire status van het kabinet. Er ligt minder nadruk op strategische autonomie en op beleidsinitiatieven en meer op de wens om waar mogelijk stappen terug te doen (ABN AMRO en TenneT).

Politiek/bestuurlijke context

- N.v.t.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Doc nr.	Datum	Titel doc.
1	14-11-2024	Nota - min - MVO - Accenten MVO-beleid staatsdeelnemingen vanaf 2025
2	11-6-2025	Nota - stasFBD - Jaarverslag Beheer staatsdeelnemingen 2024
3	12-6-2025	Nota - min - Evaluatie verkooptraject a.s.r.

TER BESLISSING – REACTIE GEWENST VRIJDAG 22 NOVEMBER

Aan
de minister

22/11

Dank! pas op dat toen over mvo
niet te negatief wordt, gaat om
proportionaliteit, niet om onwenselijkheid.

nota

MVO - Accenten MVO-beleid staatsdeelnemingen vanaf
2025

Generale Thesaurie
Deelnemingen

Persoonsgegevens

Aanleiding

In verband met vragen uit het schriftelijk overleg *Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen* hebben wij met u gesproken over de Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2022 (hierna: Nota 2022). U gaf aan de Nota 2022 niet te willen wijzigen, maar accenten te willen leggen bij de uitvoering ervan. We hebben deze accenten op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) uitgewerkt en lichten dat in deze nota toe.

Datum

14 november 2024

Notanummer

2024-0000531437

Bijlagen

1. Kamerbrief Nota Deeln
2. Overzicht: Accenten MVO
3. Data-uitvraag peeranal

Beslispunten

Kunt u zich vinden in de voorgestelde accenten voor het MVO-beleid staatsdeelnemingen?

Kernpunten

- Op basis van het gesprek met u (zie bijlage 1) stellen wij voor binnen de MVO-beleidsdoelen uit de nota 2022 drie accenten te leggen in het MVO-beleid:
  1. het publieke belang van de deelnemingen is leidend voor MVO;
  2. minder nadruk voor de koplopersrol van deelnemingen;
  3. verantwoordelijkheid voor de invulling van MVO-doelstellingen nadrukkelijker bij het bestuur van de deelnemingen leggen.
- De MVO-beleidsdoelen worden in het Handboek MVO beleid uit 2023 vertaald in drie stappen. Deze stappen brengen we in lijn met deze accenten.
- Bij het opstellen van het MVO-beleid (stap 1) kunnen bepaalde verwachtingen komen te vervallen omdat deze vanuit Europese wetgeving reeds verplicht worden. Dit gaat bijvoorbeeld om het rapporteren over bepaalde MVO-informatie of het gebruik van wetenschappelijke onderbouwing van klimaatdoelen, zoals het *Science-based target initiative* (SBTi).
- Bij het monitoren van het MVO-beleid (stap 2) houden wij vast aan het invullen van het MVO-beleid via de aandeelhoudersbevoegdheden (benoemingen, beloningen, strategie, investeringen) en zullen we in de reguliere gesprekken met deelnemingen voornamelijk suggesties doen en vragen stellen in plaats van wensen of eisen op tafel te leggen.
- Bij het rapporteren over het MVO-beleid (stap 3) beperken we het aantal indicatoren waarover in het dashboard staatsdeelnemingen en het jaarverslag staatsdeelnemingen gerapporteerd wordt.
- Na uw akkoord zullen we deze accentverschillen gebruiken voor de uitvoering van het MVO-beleid voor staatsdeelnemingen en gebruiken als basis voor advisering tijdens het commissiedebat staatsdeelnemingen op 28 november a.s.

Toelichting

1. Accenten MVO-beleid (Nota 2022, Handboek MVO Deelnemingen 2023)

- De drie voorgestelde accenten op het gebied van MVO-beleid zijn als volgt uitgewerkt:
  1. Het publieke belang van de staatsdeelneming is leidend. Waar het publieke belang en MVO-doelstellingen botsen, weegt het publieke belang zwaarder. Waar mogelijk zoeken we naar versterking van het verband tussen het publieke belang en MVO-doelstellingen.
  2. We leggen minder nadruk op de koplopersrol die we van deelnemingen verwachten. We richten ons erop dat deelnemingen gedegen invulling geven aan de MVO-regelgeving en het eigen MVO-beleid uitvoeren.
  3. We leggen de verantwoordelijkheid voor de invulling van MVO-doelstellingen nadrukkelijker bij het bestuur van de deelnemingen. Daarom geven we primair invulling aan het MVO-beleid via de aandeelhoudersbevoegdheden. We passen een losser pas-toe-of-leg-uit regime toe, bijvoorbeeld door bepaalde richtlijnen slechts aan te raden in plaats van te vereisen. Hierin zijn we vragend en ondersteund.
- Het kader voor de verdere vertaling van deze accenten naar implementatie van het MVO-beleid is bijgesloten (bijlage 2).

2. Vertaling accenten naar het MVO-beleid

i. Uitvoer accenten bij opstellen van het MVO-beleid

- Het handboek MVO voor staatdeelnemingen omschrijft het opstellen van het MVO-beleid door een deelneming aan de hand van vier stappen. Deze stappen brengen we de komende periode in lijn met nieuwe Europese duurzaamheidsregelgeving.
- De Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) is van toepassing op vrijwel alle deelnemingen (17 van de 18 permanente deelnemingen) vanaf uiterlijk boekjaar 2026 (rapportage hierover per 1-1-2027). De CSRD is op drie vlakken relevant:
  - De CSRD vereist dat bedrijven MVO-informatie rapporteren. Dit ondervangt onze verwachting dat deelnemingen het Global Reporting Initiative (GRI) toepassen (1.1) en onze extra aandacht voor transparantie (1.3).
  - De CSRD vereist van bedrijven dat zij een materialiteitstoets uitvoeren om te bepalen wat relevante MVO-doelstellingen zijn. Dit ondervangt onze verwachting dat deelnemingen dit doen (1.2). Wel willen we deelnemingen vragen deze toets uit te voeren in lijn met de publieke belangen die ze borgen.
  - De CSRD vereist op wetenschap gebaseerde doelstellingen. Dit kunnen doelstellingen in lijn met het SBTi zijn, maar ook in lijn met andere doelstellingen. Deze ruimte willen we ook aan deelnemingen bieden (1.4). Eind 2023 hadden 7 uit 18 deelnemingen door de SBTi-geverifieerde doelstellingen.
- De Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) vraagt van 10 van de 18 permanente deelnemingen dat zij uiterlijk medio 2029 gepaste zorgvuldigheid op MVO-gebied toepassen. Wij stellen voor om onze verwachtingen op dit terrein te behouden. Hierdoor bereiden niet alleen de deelnemingen voor wie dit verplicht wordt zich op deze regelgeving voor, maar versterken ook de andere deelnemingen hun beleid rond gepaste

zorgvuldigheid (schuingedrukt in 1.1.). We sluiten ons beleid zo veel als mogelijk aan op de CSDDD.

- We houden voor nu vast aan de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de UN Guiding Principles for Business & Human Rights en de Tax Governance Code omdat deze concrete, breed gedeelde, handvatten bieden voor deelnemingen om hun MVO-beleid in te vullen.

ii. Uitvoer accenten bij monitoren van het MVO-beleid

- Het handboek omschrijft het monitoren van het MVO-beleid van een deelneming aan de hand van drie stappen: via de aandeelhoudersbevoegdheden, de reguliere gesprekscyclus met deelnemingen en specifieke instrumenten.
- We willen ons primair richten op het meenemen van MVO binnen de aandeelhoudersbevoegdheden zodat de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van het MVO-beleid nadrukkelijker ligt (2.1).
- De reguliere gesprekscyclus met de deelnemingen speelt hierin een belangrijke rol. We richten ons erop dat deelnemingen serieus invulling geven aan de MVO-regelgeving en een serieus MVO-beleid uitvoeren en leggen minder nadruk op de koplopersrol (2.2).
- Qua instrumenten (2.3) is de transparantiebenchmark opgeheven. De Barometer Culturele Diversiteit van het CBS *kan* dienen als waardevol hulpmiddel voor bestuurders om inzicht te krijgen in de diversiteit van de organisatie (3 uit 18 permanente deelnemingen gebruiken de Barometer nu). De Barometer voorziet werkgevers van anonieme statistieken. We vragen deelnemingen niet meer actief om de Barometer te gebruiken, maar willen deelnemingen die hiervan gebruik maken ondersteunen.
- In de Nota 2022 en het handboek MVO 2023 is een peeranalyse aangekondigd. Het doel van deze analyse is om de positie van deelnemingen ten aanzien van voorlopers op MVO-gebied in hun sector zichtbaar te maken.
- We willen deze peeranalyse aankomend jaar intern uitvoeren om zelf de MVO-prestaties van deelnemingen te monitoren (dit betreft een pilot-fase). De indicatoren van de peeranalyse zijn in lijn met de (nieuwe) accenten van het MVO-beleid. Zie bijlage 3 voor de indicatoren van de peeranalyse.
- De data-uitvraag voor de peeranalyse vervangt het huidige monitoringsinstrumentarium. Deze monitor bestond in het verslagjaar 2023 uit 40 indicatoren terwijl de data-uitvraag voor de peeranalyse er uit 14 bestaat. Deze 14 indicatoren zijn zo veel als mogelijk gebaseerd op wettelijke transparantievereisten. Zo worden administratieve lasten voor deelnemingen beperkt.

iii. Uitvoer accenten bij rapporteren MVO-beleid

- De rapportage over het MVO-beleid bestaat uit twee onderdelen; het jaarverslag beheer staatsdeelnemingen en het dashboard staatsdeelnemingen.
- In het dashboard en het jaarverslag willen we uitgaan van de nieuwe data-uitvraag die in het kader van de peeranalyse wordt gedaan om administratieve lasten voor de deelnemingen te beperken. Dit betekent dat we sommige onderdelen van het dashboard en het jaarverslag aanpassen aan de nieuwe data-uitvraag. Hierin hebben we rekening gehouden met de historische vergelijkbaarheid van cijfers.
- Verder willen we het aantal datapunten in het jaarverslag ook terugbrengen in lijn met de bredere ambitie voor een gericht en kort jaarverslag. Ook willen we onderzoeken hoe we publieke belangen i.r.t. MVO die deelnemingen

vertegenwoordigen een betere plek in het jaarverslag kunnen geven. Dit valt buiten de scope van deze nota.

- In het jaarverslag stellen we voor om over zes indicatoren te rapporteren;
  - twee op het vlak van goed werkgeverschap, namelijk de voortgang op het Plan van Aanpak i.h.k.v. het Charter Diversiteit en ziekteverzuim (tegenover zes vorig jaar);
  - twee op het vlak van klimaat en milieu, namelijk scope 1, 2 en 3 emissies en het *Net Zero*-doeljaar (tegenover drie vorig jaar);
  - één op het vlak van mensenrechten, namelijk de uitvoering van de OESO-richtlijnen (gelijk met vorig jaar);
  - één op het vlak van financiële transparantie en anticorruptie, namelijk het onderschrijven van de Tax Governance Code (gelijk met vorig jaar).
- Voor het dashboard stellen we voor om over vier indicatoren te rapporteren, namelijk:
  - Plan van Aanpak – Charter Diversiteit;
  - Emissiereductie scope 1, 2 en 3;
  - Uitvoering OESO-richtlijnen;
  - Onderschrijven Tax Governance Code.
- Overige indicatoren zouden we niet meer opnemen omdat ze minder toevoegen aan het overzicht.

Communicatie

Op dit moment niet aan de orde. Indien er vragen komen over het monitoren, rapporteren of handhaven van het MVO-beleid staatsdeelnemingen zullen we met COMM een woordvoeringslijn o.b.v. deze accenten opstellen.

Politiek/bestuurlijke context

Deze accenten zijn in lijn met uw beantwoording van het schriftelijk overleg *Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen* en uw oplegbrief met accenten voor het brede deelnemingenbeleid.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

T.O. Gelezen 17/6/2025

TER BESLISSING

Aan

de minister

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane

Generale Thesaurie
Directie Deelnemingen

Persoonsgegevens

nota

Jaarverslag Beheer staatsdeelnemingen 2024

Aanleiding

Het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen 2024 is gereed. Met deze nota vragen wij uw akkoord voor verzending naar de Tweede en Eerste Kamer en publicatie. Tevens vragen wij uw akkoord voor verzending van een aantal andere stukken. Hiervan liggen de evaluatie van FMO en de evaluatie van het verkooptraject van a.s.r. in parallelle nota's ter akkoord aan u voor (DLN 144980 en DLN 108479). De (concept-)evaluaties zijn als bijlage bij deze nota toegevoegd.

Beslispunten

Minister

- Bent u akkoord met het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen 2024 (bijlage 1)? Zo ja, dan vragen wij u de aanbiedingsbrieven aan de Tweede Kamer en Eerste Kamer te ondertekenen (bijlagen 2 en 3).
- Bent u akkoord met verzending van het jaarverslag van Invest-NL, het jaarverslag van Invest International, de evaluatie van het aandeelhouderschap in FMO en de evaluatie van het verkooptraject a.s.r. (bijlagen 4 t/m 7)?
- Bent u akkoord met een nieuwe verantwoordingscyclus bestaande uit twee brieven per jaar? In het voorjaar wordt teruggekeken op de invulling van de diverse aandeelhoudersbevoegdheden, in het najaar wordt vooruitgekeken naar het beheer van staatsdeelnemingen in het komende jaar.
- Bent u akkoord met het openbaar maken van de eerdere nota over MVO (bijlage 8), de nota's over FMO en a.s.r. die parallel voorliggen en de nu voorliggende nota, conform de beleidslijn openbaarmaking nota's?

Staatssecretaris

- Bent u akkoord met de passages over Nederlandse Loterij en Holland Casino in het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen 2024 (bijlage 1)? In onderstaande tabel zijn de relevante passages uitgelicht.
- Bent u akkoord met het openbaar maken van de nu voorliggende nota, conform de beleidslijn Actieve openbaarmaking nota's?

Hoofdstuk	Onderwerp	Relevante pagina's
	Voorwoord	3
2	Belangrijke gebeurtenissen	8
3	Invulling aandeelhouderschap	12, 13, 15, 17, 20-26, 28
4	Factsheet Holland Casino	51-54
4	Factsheet Nederlandse Loterij	65-68

Datum

11 juni 2025

Notanummer

2025-0000159002

Bijlagen

- Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen 2024
- Aanbiedingsbrief Tweede Kamer
- Aanbiedingsbrief Eerste Kamer
- Jaarverslag Invest-NL
- Jaarverslag Invest International
- Concept evaluatie FMO
- Concept evaluatie verkooptraject a.s.r.
- Nota accenten MVO
- Handboek MVO

Akkoord.

Toelichting

Inhoud Kamerbrief

- Conform uw toezegging in het CD Staatsdeelnemingen van 22 mei 2024 is in de brief een verwijzing opgenomen naar de Nota Deelnemingenbeleid 2022 en het handboek Financiële Positie waarin het dividendbeleid voor de deelnemingen wordt toegelicht.
- Om de taakstelling op apparaatskosten te realiseren wordt, met uw akkoord, vanaf volgend jaar geen Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen meer uitgebracht. De verantwoording over de invulling van het aandeelhouderschap in de staatsdeelnemingen geschiedt vanaf volgend jaar via twee brieven:
  - Een brief aan het einde van het voorjaar waarin wordt teruggekeken op de invulling van de diverse aandeelhoudersbevoegdheden in het vorige jaar.
  - Een brief aan het einde van het najaar waarin vooruit wordt gekeken naar de ontwikkelingen in het beheer van de staatsdeelnemingen in het volgende jaar.
- Dit is in lijn met de verplichtingen omtrent de informatieverstrekking over de belangen in privaatrechtelijke rechtspersonen van de staat uit artikel 4.8 lid 1.a. van de Comptabiliteitswet.
- De jaarverslagen van Invest-NL en Invest International moeten als bijlage bij de Kamerbrief aan de Tweede Kamer en Eerste Kamer verzonden worden. Deze verplichting vloeit voort uit artikel 8.2 van de Machtigingswet oprichting Invest-NL en artikel 8.2 van de Machtigingswet oprichting Invest International.
- De evaluatie van het aandeelhouderschap in FMO wordt toegevoegd als bijlage bij de Kamerbrief. Uit de evaluatie blijkt dat het nodig blijft om het aandeelhouderschap in FMO te handhaven voor het borgen van de publieke belangen die FMO vertegenwoordigt. Het aandeelhouderschap heeft ook over de periode 2018-2024 de gewenste toegevoegde waarde gehad.
- De evaluatie van het verkooptraject van a.s.r. wordt ook toegevoegd als bijlage bij de Kamerbrief. Uit deze evaluatie blijkt dat a.s.r. stevast een positief financieel resultaat heeft gepresenteerd, voor en na de privatisering. Daarnaast zijn de maatschappelijke prestaties van a.s.r. na de privatisering tenminste vergelijkbaar met andere ondernemingen in de sector. De conclusies worden in deze Kamerbrief opgenomen.
- De brieven voor de Tweede Kamer en Eerste Kamer zijn identiek.

Inhoud jaarverslag

- Het jaarverslag beschrijft de belangrijkste gebeurtenissen voor de staatsdeelnemingen in 2024 en de wijze waarop de aandeelhoudersrol is ingevuld. Hieronder volgen enkele belangrijke onderdelen uit het jaarverslag:
  - In het voorwoord geeft u een algemene beschouwing hoe de staatsdeelnemingen hebben gepresteerd in 2024.
  - In hoofdstuk 1 wordt kort stilgestaan bij de verschillende soorten deelnemingen.
  - In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste ontwikkelingen bij staatsdeelnemingen uitgelicht, namelijk:
    - Aandelen Dodewaard overgenomen door de staat en overgedragen aan COVRA;
    - Verhoging van kansspelbelasting leidt tot reorganisaties bij Holland Casino;
    - Extra kernkapitaal voor Invest-NL en Invest International zorgt voor versteviging van het bedrijfsleven;

- Kabinet stelt een lening van € 25 miljard ter beschikking aan staatsdeelneming TenneT.
- In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op hoe de staat het aandeelhouderschap in de staatsdeelnemingen invult. Het hoofdstuk gaat daarbij in op de volgende onderwerpen:
  - Publiek aandeelhouderschap en de evaluatie van het aandeelhouderschap in FMO;
  - Zeggenschap en corporate governance;
  - Strategie;
  - Investerings met daarbij de goedgekeurde investeringen in 2024;
  - Benoemingen;
  - Beloningsbeleid;
  - Maatschappelijk verantwoord ondernemen;
  - Financiële positie en resultaten van de staatsdeelnemingen in 2024.
- Hoofdstuk 4 bestaat uit factsheets per staats- en beleidsdeelneming met informatie over het aandeelhouderschap, publiek belang, goed ondernemingsbestuur, maatschappelijk verantwoord ondernemen en het behoud van het maatschappelijk vermogen.
- De factsheets van de beleidsdeelnemingen stuurt u mede namens de relevante bewindspersonen, zijnde de minister van Economische Zaken, de minister van Klimaat en Groene Groei, de minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Herzien handboek maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)

- Met de nota 'Accenten MVO-beleid staatsdeelnemingen vanaf 2025' (531437DLN, bijlage 8) heeft u ingestemd met nieuwe accenten voor het MVO-beleid voor de staatsdeelnemingen. Deze nieuwe accenten zijn:
  - het publieke belang van de deelnemingen is leidend voor MVO;
  - minder nadruk op de koplopersrol van deelnemingen;
  - verantwoordelijkheid voor de invulling van MVO-doelstellingen nadrukkelijker bij het bestuur van de deelnemingen leggen.
- Op basis van deze accenten en nieuwe Europese regelgeving is het handboek MVO aangepast (bijlage 9). Dit aangepaste handboek wordt geüpload op het Dashboard Staatsdeelnemingen, maar niet meegestuurd met de Kamerbrief. Dit is gebruikelijk.

Communicatie

Het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen 2024 wordt geplaatst op rijksoverheid.nl. Daarnaast maken we een bericht voor op het LinkedIn kanaal van het ministerie van Financiën. Daarin wordt het publieke belang van de deelnemingen benadrukt. Het voorwoord van het jaarverslag wordt nog met u besproken.

Politiek/bestuurlijke context

Niet van toepassing.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

TER BESLISSING

Aan

de minister

23/6

**Generale Thesaurie
Deelnemingen**

Persoonsgegevens

nota

Evaluatie verkooptraject a.s.r.

Datum

12 juni 2025

Notanummer

2025-0000108479

Bijlagen

1. Evaluatie verkooptraject
2. Financiële indicatoren a

Aanleiding

Bij de aankondiging van het verkooptraject van verzekeraar a.s.r. Nederland N.V. (hierna: a.s.r.) in november 2015 is toegezegd na afronding te evalueren. Wij hebben deze evaluatie onlangs uitgevoerd omdat deze ook zag op de periode na het verkooptraject.

Beslispunten

- Indien u geen aandachtspunten heeft bij de evaluatie van het verkooptraject, vragen wij uw akkoord op de passage voor de Kamerbrief bij het Jaarverslag beheer staatsdeelnemingen 2024 (zie onder toelichting), waarmee de toezegging wordt afgerond.
- Graag uw akkoord voor het openbaar maken van de nu voorliggende nota conform de beleidslijn Actieve openbaarmaking nota's.

Kernpunten

- a.s.r. is met de nationalisatie van het Nederlandse deel van Fortis in 2008 in handen gekomen van de staat. In 2015 is besloten a.s.r. naar de beurs te brengen. Midden 2016 vond de beursgang plaats en eind 2017 was het staatsbelang volledig afgebouwd.
- In 2015 is toegezegd de evaluatie te richten op een vergelijking van de prestaties van a.s.r. voor en na de beursgang, in vergelijking met andere Nederlandse verzekeraars, en in de evaluatie aandacht te hebben voor de maatschappelijke rol van a.s.r en het klantbelang.
- De toezegging omvat ook dat de Kamer wordt geïnformeerd over de resultaten van de evaluatie. De Kamerbrief bij het Jaarverslag beheer staatsdeelnemingen is hier ons inziens een goede plek voor. In de toelichting vindt u een tekst voor de brief waarin de conclusies worden samengevat. De evaluatie wordt als bijlage bij deze brief gevoegd.
- Uit de evaluatie blijkt dat a.s.r. stevast een positief resultaat presenteerde, voldeed aan de prudentiële Solvency-vereisten en positieve krediet-beoordelingen kreeg. Na de privatisering heeft a.s.r. een hoger rendement op het eigen vermogen en hogere dividenduitkeringen gerealiseerd.
- Voor de privatisering is, mede op verzoek van de staat, in de statuten vastgelegd dat het algemeen belang van de samenleving één van de belangen is die a.s.r. dient te behartigen. Uit de evaluatie van de maatschappelijke prestaties blijkt dat a.s.r. dit beleid heeft doorgezet na de beursgang. De

20/6

maatschappelijke prestaties zijn ten minste vergelijkbaar met andere ondernemingen in de sector.

Toelichting

- In het besliskader voor privatisering en verzelfstandiging overheidsdiensten¹ is een aanbeveling opgenomen om na afloop van een privatisering de effecten te evalueren. In het besliskader wordt hierbij een termijn van vijf jaar genoemd. De huidige evaluatie is afgerond ruim zeven jaar na afronding van de privatisering zodat ook de financiële en maatschappelijke prestaties van a.s.r. na de privatisering meegenomen konden worden. Hierdoor is de termijn van vijf jaar niet gehaald.
- Dit was het laatste openstaande punt met betrekking tot het aandeelhouderschap in a.s.r. De evaluatie levert geen aanleiding op voor verder vervolg.
- Voor deze evaluatie zijn niet de kaders uit het besliskader privatisering en verzelfstandiging overheidsdiensten gebruikt omdat er geen overheidsdienst is geprivatiseerd en de borging van het publieke belang door wet- en regelgeving niet veranderd is door deze privatisering. a.s.r. was een bij voorbaat tijdelijke staatsdeelneming die, door het aandeelhouderschap bij NLFI te beleggen, bewust op afstand van de staat stond.
- Deze evaluatie staat geheel los van uw besluit om de Volksbank en NLFI te vragen zich voor te bereiden op een onderhandse verkoop of beursgang van de Volksbank.

Passage Kamerbrief Jaarverslag beheer staatsdeelnemingen 2024

"Bij de start van het verkooptraject van verzekeraar a.s.r. Nederland N.V. (hierna: a.s.r.) in november 2015 heeft de toenmalig minister van Financiën toegezegd het verkoopproces te evalueren en hierbij te richten op de prestaties van a.s.r. voor en na de beursgang in vergelijking met andere Nederlandse verzekeraars. Deze evaluatie is onlangs uitgevoerd. Uit de evaluatie van openbaar beschikbare data blijkt dat de financiële prestaties van a.s.r. voor en na de beursgang positief waren. Het bedrijf presenteerde stevast een positief resultaat, voldeed aan de prudentiële Solvency-vereisten en kreeg een positieve kredietbeoordeling. Uit de evaluatie van de maatschappelijke prestaties blijkt daarnaast dat a.s.r. zijn maatschappelijke beleid heeft doorgezet na de beursgang. De maatschappelijke prestaties zijn ten minste vergelijkbaar met andere ondernemingen in de sector."

Communicatie

- Mocht u hierover vragen krijgen kunt u aangeven dat deze evaluatie losstaat van de ontwikkelingen rond de Volksbank. De conclusies gelden specifiek voor het verkoopproces van a.s.r..

Politiek/bestuurlijke context n.v.t.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Nee, alle informatie in de evaluatie is gebaseerd op openbare bronnen, zoals jaarverslagen van a.s.r.

---

¹ Dit betreft een besliskader dat is opgesteld door een Parlementaire Onderzoekscommissie van de Eerste Kamer en daarna is overgenomen door het kabinet.